

Änkan Spång och Gustaf Blomquist

Huvudperson i detta kapitel är utan tvekan Catharina Jonsdotter. En handlingskraftig kvinna med ett hiskeligt humör som hela livet levde under knappa förhållanden. Men vi börjar från början. Hon föddes i Hässlinge, Lillkyrka den 28 november 1819 som femte och yngsta barnet till statorparen Johan Andersson på Hässlinge ägor och hans hustru Cajsa Andersdotter.

Familjen flyttar omkring 1827 till prästgården och Johan blir statdräng där. Johan är då 46 år gammal. Catharinas äldre syskon flyttar en efter en och tar tjänst som drängar och pigor på gårdar i närheten. Catharina är bara 8 år när familjen flyttar till prästgården så hon följer naturligtvis med föräldrarna dit.

När Catharina är 15 år lämnar hon föräldrarna och tjänar som piga först i Kalkälla i Lillkyrka i ett år och sedan i Hässlinge. Föräldrarna som nu inte har några hemmavarande barn längre flyttar till Andersberg på Hässlinge ägor för Johan har fått kyrkvaktartjänsten i Lillkyrka och innehar den till sin död 1855. Han var kyrkvaktare i 21 år.

Catharina hinner tjäna som piga i bara tre år för när hon är 18 år så gifter hon sig med den fyra år äldre Johan Spång. Johan är en bondson, ursprungligen från Östra Våppeby i Veckholm men straxt innan giftermålet boende i Lillkyrka. Han är näst yngst av bonden Jan Anderssons i Östra Våppeby i Veckholm och hans hustru Stina Carlsdotters sju barn. Pappan dör i lungsot endast 42 år gammal och lämnar hustrun ensam med de 6 nu levande barnen varav det äldsta är 14 och Johan som nu är yngst är 6 år gammal. Efter Jans död så lever Stina i små omständigheter med sina sex barn och barnen flyttar också tidigt hemifrån för att tjäna sitt eget uppehälle. En av dom redan som 13-åring. De två minsta, bröderna Carl och Johan följer med mamman när hon så småningom flyttar till änkemannen Bengt Söderström i Solkesta Kungs-Husby. Så småningom flyttar även Johan hemifrån och låter värva sig som soldat och får soldatnamnet Spång. Han gifter sig alltså med Catharina Jonsdotter och de bosätter sig i soldatorpet Ericslund i Östra Våppeby i Veckholm.

Äktenskapet med Johan Spång, 1837 - 1853

Johan och Catharina får barnen Edla, Axel, Herman och Thecla.

Äktenskapet var inte lyckligt utan präglad av kontroverser dels mellan makarna och dels mellan makarna och deras omgivning. Paret levde fattigt och var, från 1845 varje år, instämnda till tinget för obetalda skulder. Hemmansägaren Anders Rundberg i Kungs-Husby hade lånat ut tio Riksdaler som han inte fått tillbaka. Änkan Maria Eriksdotter i Grysta, Veckholm ville ha tillbaka sina utlånade fem Riksdaler. Paret Spång hade också gjort auktionsinrop för drygt två Riksdaler som inte betalats osv.

En märklig händelse är att bonden Anders Ersson från Dahlby hade avlidit i paret Spångs bostad och vid bouppteckningen hade tillgångar och skulder efter Anders uppgivits av paret Spång. Anders hade gjort konkurs och konkursförvaltaren hade nu stämt paret Spång för att ha undanhållit en dyna som tillhört Anders. Paret Spång hävdade dock att de köpt dynan av Anders medan han levde och betalat med dels pengar och dels varor.

Johan Spång hade dessutom en fordran på fem Riksdaler hos konkursboet efter Anders.

Paret Spång och i synnerhet Catharina hade nu skaffat sig ett rykte på bygden som inte var det bästa. Bonden Jan Ersson i Wretbacka hade, 1850, haft inbrott i sitt hem och fått varor stulna. Jan Ersson och hans hustru hade misstänkt paret Spång för brottet och också sagt det till sina grannar. Detta uttalande hade nått paret Spång som stämde Jan Ersson och hans hustru Catharina Andersdotter för utspridande av falskt rykte. Jan Ersson erkände vid tinget att han misstänkt paret Spång vilket han också uttalat, men menade att yttrandet hade blivit fällt av obetänksamhet och överilning. Hustrun Catharina Andersdotter var inte närvarande vid tinget utan hade lämnat en skriftlig bekännelse som lydde sålunda: *"emedan man i ledsamheten alltid har några misstankar när man mister sina smulor, varom jag ödmjukast återkalla min förflugna ord"*. Sekreteraren vid tinget döpte bilagan till Litt: "Tålig", vilket antyder att han kände att dom inte var helt fel ute med sina misstankar men ändå ödmjukt bad om ursäkt. Jan Ersson erbjöd sedan paret Spång fem Riksdaler om de lade ner sin talan, vilket accepterades.

Nu går det allt fortare utför med paret Spång...

Ehrenheim på Grönsöo hade instämt Johan Spång för att få sina elva Riksdaler. Skulden avsåg elva och en kvarts kannor brännvin (ca 30 liter) som var utlämnade den 19 Maj och skulle betalas senast den 1 oktober 1852. Skuldsedeln var utställd på Spång och bonden Anders Eriksson, att solidariskt betala *"en för bägge och bägge för en"*. Det var samma Anders som senare avled i paret Spångs bostad.

Johan Spång hade anlitat ett ombud vid tingsrätten, bonden Carl Jansson i Åkerby, som inte bestred riktigheten av skuldsedeln, men han nämnde också att Anders Eriksson numera var försatt i konkurs och att Spång som inte bevakat sin skuld i konkursboet, inte var i stånd att betala denna summa. Tingsrätten lämnar invändningen utan avseende och dömde Spång att betala skulden.

För att få pengar till att betala fordringsägarna hade länsmannen Philip Kindborg, samma år, verkställt utmätning hos paret Spång och då tillkännagivit att en ko tagits i mät. Catharina Spång hade dock skaffat undan kon så att den inte kunde hämtas. För detta var hon instämd till tinget. Catharina hävdade att hennes far hade köpt kon av sin svärson Johan. Catharina Spång dömdes dock att böta 13 Riksdaler Banco för kvarstadsbrott, vilket var en ofantligt stor summa för paret. Men i brist av pengar så omvandlades straffet till *"fjorton dagars fängelse vid vatten och bröd"*. Paret hade här fyra barn i åldrarna 2 till 12 år och det var november 1852.

I januari 1853, avlider det yngsta barnet, Thecla, som endast är *"på tredje året gammal"*. Hon avlider i "slag" men dödsfallet kommer senare att bli föremål för utredning, på grund av brottsmisstanke. Två månader senare i mars dör Johan Spång av "bröstsjukdom", endast 37 år gammal. Det kommer senare att resas frågetecken även för detta dödsfall. Paret hade levt i ständig osämja de sista åren och sockenbornas uppfattning var att Catharina Spångs elaka sinne hade förorsakat Johan Spångs för tidiga död. Paret är svårt skuldsatt. Bouppteckningen visar att tillgångarna är fem Riksdaler och skulderna är femtiotvå Riksdaler så boet försätts i konkurs och Catharina Spång lämnar in en ansökan till tingsrätten att få befrielse från boets skulder mot att få avstå alla boets tillgångar till fordringsägarna. Orgelnisten Elias Helin i Kungs Husby utsågs till god man i konkursboet. Det dröjde dock ett år, till vintertinget i mars 1854 innan anhållan bifölls. Catharina Spång är nu ensam med de tre barnen som då är 13, 11 och 9 år gamla.

Det var mycket fattigt...

I juni 1854 skriver Catharina Spång en ansökan till häradsrätten som lyder: *"Som jag sitter uti knappaste omständigheter med mina 3ne underåriga barn, och så med för deras som eget upehelle måst skuldsetta mig och vid arfskiftet blef vid upgjord liquid med förmyndaren i skuld till honom för mina barns räkning 14 Riksdaler 34 shilling 11 runstycken Banco, och som dessa mina barn eger en behållning af 52 Riksdaler 34 shilling 8 runstycken nemda mynt, så anhåller jag hos Lofl Härads Retten, det att jag till föda och kläder under det förflutna året för dessa mina barn måtte hos förmyndaren få blifva afskrifven och quittad dessa 14 Rd 34 s 11 rs och därom får jag uti största ödmjukhet anhålla.*

Östra Weppeby den 9de Junij 1854

*Catharina Jans Dotter, Enka efter Soldaten Spång
Beviljas och medgifves, J. G. Haglind, tillförordnad förmyndare"*

Härads Rätten biföll anhållan. Haglind, i egenskap av barnens förmyndare avskrev alltså sin fordran hos Catharina Spång. Ansökan var väl inte helt med sanningen överensstämmande för ett av barnen, Catharinas äldsta dotter Edla, hade två månader tidigare flyttat till Stockholm, 14 år gammal.

Haglind är Spångs närmaste granne i Östra Weppeby och blev utsedd till barnens förmyndare när Johan Spång dog. Catharina har nu hunnit bli 35 år.

Catharina och Gustaf Blomquist.....

På hösten 1854 flyttar Catharina in som hushållerska hos statdrängen på Kungs Husby Norrgård, Gustaf Blomquist och bor där ett år. Med sig har Catharina nu sina två yngsta barn,

Under den här tiden avlider Catharinas far, Johan Andersson i augusti 1855, han var ju kyrkvaktare i Lillkyrka och han och hustrun bodde endast ca 3 kilometer från Catharina i Kungs Husby. Det fanns inga tillgångar i detta bo heller utan bouppteckningen visade att tillgångarna och skulderna var lika stora. Catharina hade tre äldre syskon. Vid pappans död så var brodern Erik skomakare i Stockholm, brodern Carl var hemmansägare i Kysinge i Husby Sjutolft samt system Anna som också var soldathustru var gift med soldaten Skog i Ulunda i Vårfrukyrka.

Redan 1 månad efter morfaderns död så flyttar Catharinas barn nummer två, Axel, till Stockholm. Axels äldre syster Edla är ju redan där och kanske är det hon som får Axel som bara är 13 år att flytta dit. Kvar hemma hos Catharina och Blomquist är nu bara den 11-åriga Herman.

Barn på väg...

På hösten 1855 vid tjänstehjonens flyttningstid slutar Blomquist sin tjänst i Kungs Husby och Catharina flyttar in hos sin mor i Lillkyrka och bor där i tre månader till trettondagen 1856. Hon flyttar då tillfälligt till torpet Kråkhvilan i Väppeby som hon lånar av bonden Jan Carlsson. Catharina har nämligen köpt en timrad stuga i Kungs Husby och som hon av sockenstämman i Veckholm fått tillstånd att sätta upp på Väppeby bys gemensamma mark. Blomquist besöker Catharina i Kråkhvilan och Catharina blir havande. Blomquist blir mycket glad över att han och Catharina ska få barn och han sätter med stor iver igång arbetet med stugan som Catharina köpt. Det tog Blomquist tre dagar att montera ner timmerstugan och fyra dagar att sätta upp den igen på det nya stället. En av dagarna hade han lejt in grannen Eric Andersson som hjälp. Blomquist hade också köpt ett nytt fönster. Han la in nytt golv i stugan och la undertak och halm ovanpå. Han delade av stugan genom att sätta upp en mellanvägg till kammaren. Han körde hem en trappsten, satt upp ett vedskjul. Blomquist var glad och det här var säkert den lyckligaste perioden i hans vuxna liv. Han hade efter ett kringflackande liv nu fått en fast punkt i tillvaron hos änkan Spång och han skulle bli far. Blomquist var 38 år och hade inte haft någon egen familj sedan han lämnade föräldrahemmet på Fånöö i Löt, där fadern var arbetare. Han hade flyttat till Stockholm som 14-åring och varit skomakarlärning där i fem år och blivit antagen som gesäll. Han hade dock lämnat Stockholm och tagit tjänst som statdräng på olika gårdar, Önsta gård i Bro, Helgesta i Hacksta och Kungs Husby Norrgård.

Blomquist la ner mycket tid och arbete vid stugan hos änkan Spång. Han lånade oxar av Jan Eric Holm i Tomta för att köra hem gårdsgårdsvirke som han köpt av Holm. Han köpte en tall på rot, fällde, barkade och använde att laga stugan med vid flytten från Kungs Husby. Detta medförde en del utlägg i pengar, men eftersom pengar var en stor bristvara hos Blomquist och änkan Spång så betalade Blomquist med arbetsbyte, dvs dagsverken.

Stugan blev inflyttningsklar under tidiga hösten 1856 och två veckor före jul så födde Catharina ett barn som var dött. Ett nytt dödsfall vars orsak så småningom kom att tas upp för utredning.

Nu börjar en stormig tid...

Blomquist och Catharina bor nu tillsammans i stugan under drygt två års tid. Förhållandet mellan dom präglades av stora svängningar. Enligt Catharina blev hon intagen i kyrkoboken som Blomquists fästequinna och för att gå med på det så yrkade hon på att dom skulle gifta sig. Det hade dock Blomquist vägrat enligt Catharina, och dessutom hotat att ta livet av henne om hon förnyade sin begäran. Detta är förmodligen en efterhandskonstruktion av Catharina för att försöka förklara de hemsgheter som skall komma att inträffa. Sanningen var troligen den att Blomquist hade börjat ana att det inte stod rätt till med det dödfödda barnet utan hade börjat misstänka och också antyda för Catharina att hon skulle med vilje ha dödat barnet direkt efter det att barnet var framfött.

Prosten Johan Börjesson i Veckholm beskriver Catharinas och Blomquists förhållande som "*De lefde i ett syndigt umgänge, Catharina slutligen intagen som Blomquists fästequinna; ville ömsom gifta sig med och ömsom skilja sig från honom, allt under ett beteende som lade i dagen ondska och vilda passioner*".

Blomquist tjänade nu som arbetskarl och gjorde dagsverken på gårdar längre bort från stugan vilket medförde att han vistades borta långa perioder. Förhållandet mellan Catharina och honom blev inte bättre. Blomquist var uppenbart märkt av den besvikelse det dödfödda barnet medfödde. Hans glädje och förhoppningar över det kommande livet med Catharina, det väntade barnet, arbetet med stugan förbyttes i besvikelser. Blomquist försökte, som många både före och efter honom, dränka dessa besvikelser i brännvin. Dessa dränkningsförsök misslyckades fullständigt. I stället blev Blomquist både argsint och våldsam av brännvinet och ställde till det ännu värre i sin desperation för att som han uttryckte det, få någon rättvisa här i världen. Den som kom i vägen för våldet var oftast Catharina som han misshandlade vid flera tillfällen.

Slagsmål och fylleri...

Söndagen den 19 september 1858, Catharina tar hjälp av fjerdingssmannen Jan Ersson i Åkerby, Veckholm för att säga upp Gustaf Blomquist att avflytta från Catharinas bostad där även Blomquist

haft sin hemvist. Det här sker på söndagsmorgonen och därefter går Catharina i gudstjänsten i Veckholms kyrka. Efter gudstjänsten besöker hon änkan Maria Carlsdotter i Lund på Västra Våppeby ägor. Men straxt efter att Catharina har kommit till Maria så kommer även Blomquist dit. Han är enligt Catharina ordentligt onykter och överfaller henne med "hugg och slag" och slår Catharina minst tio gånger med knuten näve och försöker dra henne ut ur stugan, men Catharina klamrar sig fast i järnspisen så Blomquist lyckas inte få ut henne. Maria springer iväg och tillkallar hjälp från två män som befinner sig ute på landsvägen. Det är byggmästare Johnsson vid Laggarö och hans bror vid Ekholms såg. Trots att dessa kom in i stugan så fortsatte Blomquist med misshandeln. Bröderna fick anstränga sig ordentligt för att tillsammans få stopp på Blomquist och få honom ut ur huset. Trots det försökte han tre gånger att ta sig in igen för att ge Catharina mera stryk.

Hösttinget oktober 1858

Misshandelsmål nr 1

Catharina stämmer Blomquist inför tinget för ovanbeskrivna misshandel och för att ha stulit hälften av potatisen i hennes potatisland. Skadorna efter misshandeln har hon fått besiktigade och dokumenterade av nämndemannen Johan Johansson i Sundby. Hon säger dessutom att hon inte vågat sig hem de närmaste tre veckorna efter överfallet utan bott hos bekanta för att undvika ytterligare våldsamheter från Blomquist. Målet kommer upp i hösttinget den 26 oktober 1858.

Blomquist försvarade sig vid tinget med att de vid något tillfälle grälat om vem som ägde potatisen i täppan utanför änkan Spångs hus. Änkan Spång hade därefter begivit sig bort och varit borta i tre veckor när hon på söndagsmorgonen kommit i sällskap med fjärdingsman Ericsson samt förbjudit Blomquist att vidare bo i stugan eller upptaga någon potatis i täppan. Blomquist gick ut ett ärende i byn och när han kom tillbaka var änkan Spång borta men ett skänkskåp i stugan var uppbrutet och flera skjortor som Blomquist förvarade där var borta. Blomquist misstänkte genast änkan Spång och uppsökte henne hos Maria Carlsson och bad Catharina följa med sig hem. Hon svarade med ett oanständigt uttryck att det ville hon inte, varför Blomquist slog till henne så att hon föll mot väggen och fick de skador som dokumenterats. Blomquist erkände slaget men inte att han varit onykter vid tillfället.

För att försöka reda ut det verkliga förhållandet så begär nu åklagaren, landsfiskalen Kindborg, att målet skulle uppskjutas till nästa ting för att kunna kalla in vittnen för förhör. Så sker också.

Oreglerade fordringsanspråk

Efter att ha blivit uppsagd från den stuga där Blomquist och änkan Catharina Spång levit tillsammans och som han tyckte sig ha minst lika stor andel i så stämmer Blomquist änkan Spång för att få betalt för det arbete han gjort och utlägg han haft för flytten av Catharinas stuga från Kungs Husby till Veckholm år 1855. Målet påbörjades och behandlades vid samma höstting dvs, den 26 oktober 1858.

Catharina begär att få målet uppskjutet till nästa ting för att kunna skaffa fram bevis som styrker hennes invändningar mot Blomquists påståenden. Detta beviljas.

En slipsten på vinden

Blomquist och Catharina är flitigt förekommande vid detta ting. Nu är det mål nummer tre de är uppe i samma dag. I det här målet är de instämnda till tinget av landsfiskalen Kindborg för att förklara hur det kan komma sig att en slipsten som bevisligen tillhör orgelnisten Österberg i Veckholm hittats i deras stuga.

Kindborg hade kommit till stugan i något ärende och då hade Blomquist tagit fram slipstenen från vinden och sagt att Catharina hade kommit hem med slipstenen föregående höst och som han senare förstått skulle vara Österbergs.

Blomquist berättade att han en dag på hösten hade beklagat sig för Catharina att det var svårt att få slipa i Våppeby och sagt att han ämnade köpa en slipsten. Då hade Catharina svarat att "*det kan du ej behöfva, ty jag har fått en i Tomta*". Senare, närmare bestämt åtta dagar före julen, när Blomquist kommit hem hade slipstenen funnits hemma. Blomquist hade inte då frågat hur Catharina fått den utan monterat en vev och ställt den i ordning, men en tid efter julen frågat henne var hon fått stenen. Hon svarade då: "*Åh, tala ej om det; den stod vid klockarns vägg och jag tog den*". Blomquist påpekade faran av att ha slipstenen ifall någon skulle komma förbi och se den. Catharina igen: "*Åh, inte kommer någon den här vägen*". Blomquist hade inte talat om det här för någon utan fortsatt att använda sig av

slipstenen tills nu den här hösten då han blivit osams med Catharina och vid åklagarens besök angivit henne för stölden.

Catharina nekade till stölden och sa istället att den funnits där en dag när hon kommit hem och att Blomquist sagt att han köpt den. Blomquist hade själv därefter lagt upp den på vinden.

Slipstenen värderades till sex shillingar Banco.

Inför rätten gjordes en beskrivning de åtalades tidigare eventuella brottsliga meriter och där framgick att Blomquist hade tio år tidigare när han var bosatt i Hacksta blivit dömd för förfalskat prästbetyg och under perioden när han var bosatt i Bro varit åtalad för stöld men frikänd. Catharina var inte tidigare straffad, inte heller åtalad för något.

Domen blev att Blomquist förklarades skyldig för att han trots att han vetat att slipstenen varit stulen, inte anmält detta utan istället till sin egen nytta begagnat den. För detta dömdes han för snatteri att böta fem Riksdaler riksmünt eller om medel saknades sitta i fängelse på vatten och bröd i fyra dagar.

Catharina kunde inte mot sitt nekande överbevisas att ha begått stölden eller att hon skulle haft kännedom om stölden utan att ha informerat åklagaren, varför hon frikändes i målet.

Vintertinget mars 1859

Misshandelsmål nr 1

Till vintertinget 1859 var både byggmästaren Johnsson och Maria Carlsdotter kallade men ingen av dom infann sig, varför målet uppsköts till nästa ting, dvs sommartinget i juni.

Misshandelsmål nr 2

Catharina hade återigen stämt Blomquist för misshandel. Den här händelsen inträffade på morgonen måndagen den 7 mars 1859 och skulle ha börjat med att Blomquist kommit till stugan och brutit upp farstudörren som var låst med två hakar och därefter brutit upp dörren in till köket och kammaren. Väl inne i stugan så hade han under eder och svordomar givit Catharina flera örfilar och tagit henne om halsen med bägge händerna så att hon inte skulle kunna skrika på hjälp.

Mitt på dagen går Catharina över till fjerdingssmannen Johan Ersson i Åkerby och visar upp sig för att få sina skador dokumenterade. Fjerdingssmannen intygar och skriver att hela vänstra kindbenet är rödblått som av flera slag med knuten näve och halsen var svullen och blåstrimmig.

Blomquist nekade till anklagelsen och berättade att sedan han förut bott i flera år tillsammans med Catharina blivit oense med henne så att de skiljts åt, men på senaste Kyndelsmässodagen, den 2 februari, för drygt en månad sedan ingått förlikning och med hennes tillstånd åter flyttat hem till henne. Sedan hade de varit goda vänner ända tills söndagen den 6 mars då Blomquist efter hemkomsten från kyrkan blev utkörd och måste bege sig därifrån men att han dagen därpå gått hem till Catharina och samtalat med henne utan att ha uppfört sig våldsamt. De hade efter en halvtimmes tid skiljts åt som goda vänner och Blomquist kunde inte förklara hur Catharina kunde ha fått de skador som fanns.

Åklagaren kallade in drängen Victor Ryd och pigan Lovisa Gry i Östra Väfteby som vittnen. Victor berättade att han händelsevis gått förbi änkan Spångs bostad när han var på väg att vattna oxar nära intill stugan och då hade han hört ett gråtande och jämrande från stugan men tordes inte gå in. Därefter hade han sett först Catharina och sedan Blomquist komma ut därifrån. Catharina syntes som om hon nyss hade gråtit hade sagt till Victor att: *"hvarföre gick du icke in till mig när du såg den här Långholmaren komma?"*.

Lovisa Gry hade bara sett Blomquist gå in i stugan och komma ut efter ungefär en timme men inte hade någon kännedom om vad som hänt i stugan.

Tingsrätten ansåg sig inte, mot Blomquists nekande, kunna fälla honom för misshandeln, till detta fanns det ingen bevisning. Han hade inte heller sådant rykte och anseende att han var betrodd att med ed svära sig fri från anklagelsen, varför han friades.

Tingsrätten vägrade säkert in omdömet om Catharina som pastor Johan Börjesson på rättens begäran lämnat in. Där stod nämligen *"eger svag christendoms-kunskap och dåligt rykte ehuru mig vetterligen icke straffad för något brott."*

Oreglerade fordringsanspråk

Målet återupptogs under vintertinget i mars 1859 och Blomquist kom då med ytterligare kvitterade dokument som bevisade hans utlägg. Catharina hade inga andra dokument än hennes egen sammanställning över sina motkrav mot Blomquist som vida översteg hans fordringar. Vid dessa motkrav fäste inte rätten något avseende utan dom avkunnades den 30 april där Catharina döms att betala dels Blomquists fordringar, sammanlagt femtiosju Riksdaler riksmünt och dels hans rättegångskostnader på ytterligare tio Riksdaler riksmünt. I domen står också att beloppen ska betalas ofördröjligen och att fem procents ränta på obetalt belopp börjar beräknas senast 14 dagar före kommande hösttings början i november 1859. Det här var en oerhört stor summa som Catharina nu döms att betala till Blomquist, en person som hon på alla möjliga sätt försökt bli av med. Att betala den här summan är fullständigt omöjligt för Catharina som helt saknar tillgångar.

Nu har det mesta gått emot Catharina. Hon har dömts att betala Blomquist ett mycket stort belopp samtidigt som hennes mål mot Blomquist inte gjort några framsteg på grund av vittnenas uteblivande. Samtidigt så kommer och går Blomquist i hennes stuga. Den stuga som i praktiken rimligen är hans eftersom han har stora fordringar hos Catharina för just denna stuga.

Sommartinget 1859

Misshandelsmål nr 1

Nu har det hunnit bli den 7 juni och misshandelsmålet tas upp igen, nu i sommartinget som pågår. Byggmästare Johnsson har inte gått att nå, hans vistelseort är okänd, men Maria Carlsdotter har kommit till tinget och förklarade med intyg att hon vid vintertinget varit så sjuk att hon inte kunnat inställa sig.

Maria bekräftar hur det gått till vid uppträdet och misshandeln i hennes stuga, men kunde inte avgöra om Blomquist varit onykter eller inte.

Åklagaren vidhöll att han ville höra byggmästaren Johnsson och begärde att målet skulle uppskjutas ännu en gång till hösttinget och begärde det mycket höga vitet av femton Riksdaler om inte byggmästaren inställde sig då.

Ännu en motgång för Catharina. Hon hade hoppats på att Blomquist skulle bli dömd att betala henne skadestånd och ersättning för sveda och värk så att hon kunde kvitta sin skuld till Blomquist, från domen vid vintertinget, och till slut få ut honom ur stugan samtidigt som hon är orolig för ytterligare misshandel.

Nu är änkan Spång desperat, ...

Tisdagen den 2 augusti 1859 var Blomquist i arbete hos grannen och hemmansägaren Gustaf Holmström och hjälpte honom att skära råg. Under arbetet så berättade Blomqvist att Catharina och han var osams om ett stycke tyg som skulle väva åt honom, och i samband med det så hade Blomqvist sagt " *hon gör rakt ända på mig*". På kvällen följde han med hemmansägaren Brunnberg till Hacksta där han hjälpte till med samma arbete på onsdagen, torsdagen och fredagen. På lördagen var han tillbaka hos Holmström och skar råg hos honom igen. Blomquist var då enligt Holmström fullt frisk när de skiljdes åt på kvällen.

På söndagen den 7 augusti dricker Blomquist kaffe som Catharina har kokat och går därefter över till Holmströms för att äta frukost, vilket Holmström dagen innan inbjudit Blomquist till. Blomquist hinner inte mer än in i Holmströms stuga förrän han klagar över illamående och ont i magen och behov av att kräkas. Han säger också att " *jag är så dålig i dag jag fick en kopp caffe hemma af gumman och blev straxt dålig. Det har hon inte kokat och gifvit mig på länge*". Holmström svarar då " *hon måtte väl ej lagt något sattyg i det*" Blomquist svarade med orden " *äh! Fan heller!*". Efter att han blev ännu mer illamående så trodde Blomquist själv att det berodde på kaffet som han fått av Catharina. Han upprepade det flera gånger under det han gick ut och lade sig på gårdsplanen och vred sig i plågor. Holmström som trodde Blomquist blivit förgiftad hämtade brännvin och gav Blomquist en sup med några camfertdroppar i. Det gjorde att Blomquist kände sig bättre och satt åtminstone med under frukosten men kunde inte äta mer än ytterst litet eftersom illamåendet ökade igen så att han måste gå hem och lägga sig. På eftermiddagen ökade illamåendet ytterligare och Blomquist kräktes.

Måndagen den 8 augusti

Blomquist kände sig bättre på morgonen och hade gått ner på en äng *"till ett svedjeland som han var sysselsatt med att bränna åt Haglind"*, men snart vänt tillbaka och på nytt lagt sig, illamående och matt. På kvällen kom Catharinas ena son på besök. Då hade Catharina sagt till honom *"gå in och tag afsked av Blomqvist, ty innan du kommer hem så är han död"*.

Tisdagen den 9 augusti

Blomquist sängliggande. Catharina var ute på arbete och enligt grannarna visat sig särskilt ovillig att skaffa Blomquist mjölk om vilket han hade bett henne. Holmström kommer på besök till Blomqvist och konstaterar att han inte har nåt annat att äta än en bit sill som låg på en tallrik och en flaska med vatten.

Onsdagen den 10 augusti

Lika som tisdagen. Blomquist fortfarande sängliggande. Holmström kommer på besök igen på morgonen och säger till Catharina att hon ska badda Blomqvist med brännvin eftersom Holmström tror att Blomqvist är kraftigt förkyld. Catharina lovar att göra det och Holmström skaffar brännvin och peppar. Men Catharina gör inte vad hon lovat utan var istället ute på arbete hela dagen och kom inte hem förrän på kvällen. Mitt på dagen kom Holmström åter på besök till Blomqvist och gav honom camfertsbrännvin och peppar.

Torsdagen den 11 augusti

Torsdagskvällen hade Dr Stiegler vid ett besök på Veckholms hospital fått vetskap om Blomquists sjukdom och också besökt honom och funnit honom med svåra plågor. Illamåendet och smärtor i bröst, rygg och extremiteter samt även andra symptom gjorde att Dr Stiegler misstänkte förgiftning. Blomquist hade dessutom omtalat för Dr Stiegler att i botten på tefatet ur vilket han druckit kaffet på söndagen innan, upptäckt några korn som liknade vitaktigt grus, samt att Catharina på onsdagskvällen givit Blomquist, som hon sa för att lindra hans plågor, en tesked med vitt pulver liknande malen krita vilket han dock inte förmått sig att svälja utan spottat ut det men trodde sig ändå ha svält något litet av det. Dr Stiegler skickade efter mediciner från apoteket i Enköping som skulle komma med postbudet nästa dag.

Fredagen den 12 augusti

På morgonen var Holmströms hustru och Augusta Lindahl ute på ängen en bit från Spångs stuga sysselsatta med morgonmjölkningen, när de blev, av Catharina, inropade i hennes stuga. Blomquist var sängliggande, mycket svag och nästan utan medvetande. Catharina hade gått fram till honom och klappat honom under hakan och frågat honom *"om du dör nu Blomquist lilla är jag då vållande till din död?"* varpå Blomquist svarade med svag röst samtidigt som han vände sig bort ifrån Catharina *"Åh nej!"* eller *"nej wars"*.

Under dagen avlider Blomquist i sängen i Catharinas stuga.

Postbudet som hade med sig mediciner från Enköping som Dr Stiegler dagen innan skickat efter kommer för sent till stugan. Då var Blomquist redan död.

Lördagen den 13 augusti

Blomquists kropp obducerades i Veckholm av Provinsialläkaren i Enköping Dr A.W. Stiegler. Med vid obduktionen var även landsfiskal Kindborg, fjärdingsmannen Johan Ersson i Åkerby, sexmannen Eric Jansson i Väppeby, hustru Haglind och Augusta Lindahl.

Obduktionen visade att Blomquist som var av medellängd och smärt inte hade några sjukliga förändringar. Dock fanns i magsäcken förutom vatten, ystad mjölk, pepparkorn och bär, även vitaktiga korn. De större var mjuka och ostlika men de mindre var pulverfina och nästan grusaktiga. De vita kornen samlades upp och lades i ett paket som förseglades med läkarens sigill.

Söndagen den 14 augusti

Änkan Spång försöker iscensätta att hon "råkar" hitta ett paket arsenik i Blomquists byxficka. Se vittnesmålen nedan.

Måndagen den 15 augusti

Denna dag begravdes Blomquist i Veckholm och Dr Stiegler lämnar in paketet med de vitaktiga kornen från obduktionen av Blomquists döda kropp på Enköpings apotek, där doktorn, apotekaren och apotekarens assistent analyserar kornen dels genom mikroskop och dels genom två olika kemiska

tester. Båda de kemiska analyserna visar att de vitaktiga kornen är arsenik. Dr Stiegler skriver därmed ut ett intyg till landsfiskalen att han intygar att Blomquist avlidit till följd av arsenikförgiftning.

Hösttinget den 25 oktober 1859

Nu startar en utdragen rättsprocess. Den börjar med att landsfiskalen Philip Kindborg hade stämt Catharina Spång inför tinget för att höras angående "*den mot henne yppade misstanke att hon med gift skulle avdagatagit arbetskarlen Gustaf Blomquist*". Målet kunde dock inte behandlas för änkan Spång hade inte kunnat anträffas för att meddelas kallelsen. Senare visar det sig att hon efter Blomquists död hade företagit en resa. Vart och varför är inte känt. En teori är att hon känt på sig hur det här skulle sluta och passade på att besöka sina två äldsta barn som nu bodde i Stockholm.

Misshandelsmålnr 1, forts från sommaringet

Här vid hösttinget skulle detta uppskjutna mål ha fortsatt från sommaringet, men eftersom Blomquist avlidit, läggs målet ner.

Den 5 december 1859

Änkan Spång har åter synts hemma och landsfiskalen häktar och låter införpassa henne till länshäktet på Uppsala slott i väntan på rannsaking vid Trögds härads tingsrätt.

Hösttingets fortsättning den 30 december 1859

Åtalet läses nu upp för Catharina och hon beskrivs i protokollet som varande av medellängd och normal kroppsstorlek med båtformat ansikte. Hon ler då hon talar, vilket sker med mycken lätthet, hon har ett livligt sätt samt mörka, särdeles skarpa och livliga ögon och mörkt hår.

Catharina Spång hävdar att hon inte vet hur Blomquist fått i sig giftet utan hävdar att han känt sig nedstämd och hon förmodade att han tagit giftet själv.

Rannsaking med änkan Spång hölls vid tio olika tillfällen under perioden 26/10 1859 till 12/9 1860. Dessutom var ytterligare två tillfällen utsatta men fick inställas på grund av att änkan Spång var så sjuk i fängelset att hon inte kunde inställas till tingsrätten.

Följande vittnen hördes:

Vice pastor Erik Benjamin Westman i Veckholm

Pastor Johan Börjesson i Veckholm

Hemmansägare Gustaf Haglinds hustru Carin Johansdotter Haglind (hustru Haglind), närmaste grannar till änkan Spångs stuga

Hemmansägare Gustaf Holmström, granne i Östra Väppeby

Trädgårdsmästardottern Augusta Lindahl, piga i Östra Väppeby

Herman Spång, Catharinas son med avlidna soldaten Johan Spång

Hemmansägare Carl Andersson i Hässlinge, Herman Spångs husbonde

Änkan Anna Stina Ersdotter i Östra Väppeby, granne

Hustru Fredrika Wellén i Östra Väppeby, granne

Hustru Johanna Jansdotter i Östra Väppeby, granne

Vittnesmål

Hustru Haglind

Vid obduktionen av Blomquist är hustru Haglind närvarande och nämner för Dr Stiegler att änkan Spång haft ett oäkta barn med Blomquist men som dött under eller straxt efter födseln innan barnmorskan hann anlända. Hon antyder att misstankar fanns att änkan Spång orsakat barnets död. Barnmorskan hade bekräftat vid sin besiktning av barnet som hon genomfört när hon anlant att barnet levat åtminstone minst en kvarts timme efter födseln.

Hustru Haglind har ju bott granne med änkan Spång länge och berättade att hon hade levt mycket illa med sin man, soldaten Spång, medan han levde. Hustru Haglind påstod att änkan Spång en gång hade slagit Spång med "eldbränder" varvid ett av deras barn skall "af förskräckelse fått convulsioner och deraf aflidit". Soldaten Spång hade fört ett tynande liv och Blomquist hade minsann berättat att änkan Spång för att påskynda mannens, soldaten Spångs, hädanfärd, då han låg på sitt yttersta, knackat honom i huvudet med en hammare.

Hustru Haglind berättade också att år 1852 på tredjedag jul hade änkan Spångs man Soldaten Spång kommit hem till Haglinds och Spång hade visat dom två hål som han hade i huvudet och två blånader

på ena armen, vilka han uppgivit att hans hustru Catharina Spång tilldelat honom dagen innan då hon slagit honom med en eldtång.

Hustru Haglind berättar vidare att på måndagen den 8 augusti, dagen efter att Blomquist blivit sjuk arbetade hustru Haglind och änkan Spång med att klappa kläder vid en källa helt nära änkan Spångs stuga. Hustru Haglind hörde hur Blomquist jämrade sig i stugan och frågade änkan Spång om Blomquist var allvarligt sjuk, varpå änkan Spång svarar " *det är ej så farligt med honom, han är bara förkyld och kan gerna ligga der och pinas*". Jämrandet fortsatte och hustru Haglind hade lust att gå in och titta till Blomquist men änkan Spång hindrade henne och sa att " *nej gör ej det för han är så ond på dig och svär jemnt öfver dig*". Hustru Haglind visste inte vad som gjort att Blomquist skulle vara arg på henne och efter att änkan Spång sagt andra saker med samma betydelse så hade hustru Haglind avstått att gå in till Blomquist den här dagen. Hustru Haglind hade dock ändå lämnat änkan Spång en kanna fet mjölk och litet vetemjöl så att hon kunde grädda pannkakor åt Blomquist.

På onsdagen den 10 augusti på kvällen går hustru Haglind, Johanna Jansdotter och Augusta Lindahl efter avslutad kvällsmjölknings från ängen helt nära Spångs stuga. De gick in till Blomquist som var ensam i stugan och låg till sängs och på frågan hur det stod till med honom svarat " *det är bara dåligt och det har jag att tacka Spången för, jag fick en kopp caffe af henne i Söndags morse och straxt derefter blef jag sjuk*". När hustru Haglind kom hem träffade hon änkan Spång som var i arbete hemma hos Haglinds och sa till henne " *det var fasligt hvad Blomquist var sjuk*" på det hade änkan Spång svarat: " *ja han lefver inte till Söndagen*".

På torsdagen den 11 augusti gjorde hustru Haglind och Augusta Lindahl på nytt ett besök hos Blomquist och frågade honom med anledning av vad han påstått vid förra besöket att han trodde att han blivit förgiftad av änkan Spång. Han svarade ja, och bad dom skaffa läkarhjälp. Hustru Haglind begav sig då omedelbart till vice pastor Westman i Veckholm och meddelade detta som kontaktade Dr Stiegler som händelsevis var på besök vid Veckholms hospital. Westman, Stiegler, hustru Haglind och Augusta Lindahl var sedan alla närvarande när Blomquist upprepade sitt påstående att han trodde sig ha blivit förgiftad av änkan Spång.

På fredagen den 12 augusti besöker hustru Haglind återigen Blomquist och änkan Spång och då tillsagt änkan Spång att sköta om honom vilket hon försummat hittills under Blomquists sjukdom. Änkan Spång hade även förebrått hustru Haglind för att hon skaffat Blomquist läkarhjälp samt då sagt till Blomquist: " *kommer det nu medicamenter ut idag så får jag bli hora åt dig i all min dar*"; och därefter vände hon sig till hustru Haglind och sa " *och det har jag att tacka dig för, som sagt till åt Doctorn*"; Då hade Blomquist utropat " *Karin! Karin! nyss innan mor Haglind kom hotade du att bränna mig lefvande, men då bad jag dig att jag skulle få dö i mina plågor*", Det förnekade änkan Spång att hon sagt.

På kvällen lördagen den 13 augusti, dagen efter Blomquist dött, kom änkan Spång till Haglinds och bad att få tillbringa natten där. Hustru Haglind fick problem för med kännedom om änkan Spångs elaka sinnelag var hon rädd för att säga nej och därmed riskera att änkan Spång på något sätt skulle hämnas, samtidigt var hon rädd för att grannarna skulle bli missnöjda om hon lät änkan Spång stanna. Hon valde dock att låta änkan Spång stanna över natten. Änkan Spång bad sedan på söndagsmorgonen hustru Haglind att komma över till hennes stuga under söndagen. Hustru Haglind avsåg att gå i kyrkan och sa att hon skulle komma efter kyrkobesöket. Efter kyrkan kom dock Fredrika Wellén på besök hos Haglinds och hustru Haglind bad henne följa med till Spångs stuga. Hustru Haglind avger sedan samma berättelse om händelserna i Spångs stuga som Fredrika Wellén nedan.

Hustru Haglind berättade också att änkan Spång en dag bett henne att få låna litet arsenik för att döda råttor, vilket hon dock inte fått eftersom hustru Haglind inte hade någon arsenik. Änkan Spång och Blomquist levde i ständig oenighet och skrik och oljud hördes ofta från deras bostad. Omkring två veckor före Blomquists sista sjukdom hade änkan Spång kommit och beklagat sig hos hustru Haglind att hon på nytt fått stryk av Blomquist och visade upp svullnader och blåmärken på låren och andra delar av kroppen.

Trädgårdsmästartottern och pigan Augusta Lindahl

På torsdagen den 11 augusti när Augusta en stund var ensam inne hos Blomquist hade denne sagt: " *jag borde ha bra ondt, som inte angaf henne då hon gjorde af med barnet*". Blomquist bad också Augusta städa undan en kruka med soppa som stod vid sängen med motiveringen " *hon har nog lagt något i den der också*".

På fredagen den 12 augusti på morgonen då Augusta tillsammans med hustru Holmström höll på med mjölkningen på ängen nedanför änkan Spångs stuga hade de blivit inropade i stugan av änkan Spång, som i vittnenas närvaro till Blomquist ställt frågan "*säger du nu att jag är orsaken till din död?*" Blomquist som då tydligt var ännu mera matt och sjuk än föregående dag och som Augusta tyckte knappast var vid fullt medvetande hade vridit sig åt väggen ifrån änkan Spång och svarat: "*nej wars!*" Det hade kostat honom mycken möda att frampressa dessa ord med en röst som var förändrad av den annalkande döden.

Pastor Johan Börjesson i Veckholm

Rätten begärde in ett utlåtande om änkan Spång av pastorn i hennes hemförsamling. Utlåtandet lät som följer:

Aflidna Soldaten J Spångs Enka Cathrina Jansdotter å Östra Värpeby egor född i Lillkyrka 1819 28/11 eger svag christendomskunskap, känd för ett vildt sinnelag; lefde med sin aflidna man illa och blef orsaken till hans förfall och tidiga bortgång; med Gustaf Vilh. Blomquist, för hvilkens förgiftning hon är nu skäligen misstänkt och anklagad, lefde hon i flera år uti ett syndigt umgänge, var slutligen intagen som hans fästequinna; ville ömsom gifta sig med, ömsom skilja sig från honom, allt under ett beteende, som lade i dagen ondska och vilda passioner.

Attesteras Weckholm d 26 Dec 1859

Joh. Börjesson

Börjesson lämnar också ett omdöme om Blomquist och beskriver honom som ytterst lättsinnig och svag så att han lätt kunnat av yttre omständigheter förledas till villosteg men på samma gång fromsint och utan böjelse att råka i förtvivlan samt aldrig hört honom yttra någon avsikt att själv avhända sig livet.

Vice pastor Erik Benjamin Westman i Veckholm

Han hade tillsammans med Dr Stiegler besökt Blomquist på torsdagen den 11 augusti, och funnit Blomquist mycket sjuk och matt och ofta haft kräkningar. Blomquist hade på doktorsns frågor uppgivit att han trodde att han blivit förgiftad av änkan Spång genom det kaffe hon bjudit honom på söndagsmorgonen, då han funnit vitt grums på botten av det fat ur vilket han druckit kaffet, samt omedelbart därefter börjat känna häftiga plågor. På måndagen hade han känt sig bättre men Blomquist berättade vidare att på tisdagsmorgonen hade änkan Spång givit honom en tesked med något vitt pulver som Blomquist till större delen spottat ut, men sagt till änkan Spång "*hvad var det för sattyg du gaf mig*". Westman hade då förmanat Blomquist att inte belasta en medmänniska med en så svår beskyllning som han nu gjorde mot änkan Spång, varpå Blomquist svarade: "*tycker pastorn det kan vara möjligt*".

Vid tillfället hade även förutom änkan Spång, hustru Haglind och Augusta Lindahl varit närvarande och då Westman frågade änkan Spång om hon hade arsenik i huset, hade hon svarat: "*inte med min vilja*" och "*dessutom vet jag inte hvad arsenik är*". Hustru Haglind påpekade då att änkan Spång i samband med att hon efterfrågat arsenik hos grannarna sagt att "*jag har inte haft arsenik sedan jag hade kreatur*". På detta hade inte änkan Spång svarat något.

Blomquist beklagade sig över att han trots att han bett henne ett flertal gånger sedan han blev sjuk, inte kunnat få någon mjölk av änkan Spång. När hon hade svarat att hon inte ägde någon mjölk och att hon inte hade något att köpa mjölk för, så hade Blomquist sagt att han hade två Riksdaler som han bett henne köpa mjölk för. Detta nekade änkan Spång till. Hustru Haglind hade då påpekat att om änkan Spång velat ha mjölk så kunde hon ha fått det från hustru Haglind. Hustru Haglind hade en av de föregående dagarna ovetande om behovet av mjölken kommit med en kruka mjölk och lämnat hos änkan Spång. När frågan kom upp hur denna mjölk använts hade änkan Spång svarat att hon behövde den mjölken till sin gris men att även Blomquist fått en del därav och om han velat haft mera kunde han ha tagit sig det själv. (Mjölk var vid den här tiden ett vedertaget botemedel mot eller åtminstone ett medel som lindrade symptomen vid arsenikförgiftning).

Hemmansägare Carl Andersson i Hässlinge

Carl Andersson berättade att han hade varit i Värpeby på besök samma vecka som Blomquist avlidit. Änkan Spångs son, Herman, som var 15 år och i tjänst hos Carl Andersson frågade när Carl kom hem hur det stod till med Blomquist. Då hade Carl svarat att han hört att Blomquist var sjuk men inte på vad sätt eller hur illa det var. Herman som under veckan varit på besök hemma i Värpeby hade då sagt: "*ja nog vet jag hvad sjukdom det var och inte tror jag han lefver till Söndagen*", och därefter berättat att Blomquist vid Hermans besök i Värpeby, erbjudit Herman att äta bönvälling ur ett fat, ur vilket

Blomquist just då höll på att äta. Då hade änkan Spång ingripit och förbjudit Herman att äta av bönvällingen och att Herman därför kommit på tanken att modern givit Blomquist gift.

Änkan Anna Stina Ersdotter i Vätteby

Anna Stina berättade att omkring tre veckor före julen år 1856, hade Blomqvist tidigt en morgon kommit till henne och med hälsning från änkan Spång att komma och biträda henne vid förlösningen. Anna Stina ville först inte följa med eftersom hon var ovän med änkan Spång men efter att Blomquist efter en stund återkommit och på nytt bett Anna Stina om hjälp hade hon följt med honom till änkan Spång. När hon kom dit ungefär mellan kl 4 och 5 på morgonen hade barnet redan varit framfött, dött och redan kallt samt haft blodfradga omkring mun och näsa men Anna Stina hade genom att klippa av navelsträngen skiljt barnet från modern. Anna Stina visste inte hur lång tid innan hon kom som barnet hade fötts.

Anna Stina hade frågat änkan Spång om barnet hade levt när det föddes men det sade hon sig ej veta. Barnmorskan hade blivit efterskickad och kommit vid middagstiden samma dag och förklarat att hon trodde att barnet levt ungefär en kvart efter födseln.

Hustru Fredrika Wellén i Östra Vätteby

Fredrika berättade att hon söndagen den 14 Augusti på eftermiddagen, efter högmässan i Veckholms kyrka, kommit på besök till hustru Haglind. Hustru Haglind hade blivit ombedd av änkan Spång att komma till hennes stuga och hustru Haglind bad Fredrika att följa med henne. De gick därför båda dit och fann att änkan Spång låg till sängs och sa sig vara illamående.

Änkan Spång hade då sagt till sin son Axel *"det är ett par gamla byxor här efter Blomqvist, som vi glömde bort i går, lägg bort dem du gosse"*. Då tog Axel byxorna som låg på golvet och slängde upp dem på ugnen, men i detsamma hade Enkan Spång sagt till honom: *"tag ner dem igen, det är en blåvit näsduk i dem, som jag skall ha"*. Axel tog ner byxorna och kände efter och förklarade att det inte fanns någon näsduk i dem och därefter på nytt kastat upp dem på ugnen. Då hade änkan Spång, tydligt irriterad sagt till honom: *"jo tag hit dem"*. Axel kastade då byxorna till änkan Spång i sängen vilken med ena handen känt efter utanpå byxorna under det hon sa: *"jag skulle ha något här"* samt omedelbart därefter ur ena byxfickan tagit fram ett papper och med orden: *"se här är ett papper: se åt hvad det är i det der"* kastat så väl byxorna som papperet fram på golvet. Då Fredrika gått fram för att ta upp papperet och undersöka vad det var, hade hustru Haglind härifrån avrått henne från det och sagt: *"jag ser inte åt; här är inte ondt om falskhet, kom: vi gå ut"*. Därefter gick hustru Haglind ut och Fredrika följde henne utan att undersöka vad papperet innehöll.

Åklagaren hävdade att Fredrika Welléns berättelse tydligt visade att hela tillställningen var arrangerad av änkan Spång för att förklara att Blomquist själv skulle haft arsenikbiten i sina fickor och därmed själv avhänt sig livet. Änkan Spång hade uppgivit att hennes son Axel på söndagen skulle ha påträffat en bit arsenik i Blomqvists byxor vilken han under yttrande: *"hvad är det här mor"*, visat för änkan Spång, som först då fått se den och upptäckt att det var arsenik.

Hemmansägare Gustaf Holmström

Gustaf Holmström är närmaste granne till änkan Spångs stuga. Hennes stuga står nämligen på Holmstrands ägor och därför kan Holmström vittna om att Enkan Spång och Blomqvist levt i ständig osämja de senaste tre åren. På sommaren 1856 så hade Blomqvist berättat att Catharina hade bitit honom i hans ena hand och slagit honom med en eldtång i samband med ett av deras gräl.

Gustaf berättade också att han en dag i början på föregående sommar sammanträffat med änkan Spång hos smeden Lindblad i Vätteby. Änkan Spång hade av någon okänd anledning kommit i gräl med hemmansägaren Hans Enbom i Basta om den rättegång hon vid samma tid här hos tingsrätten hade med Blomqvist och änkan Spång hade svurit över Blomqvist och sagt om honom: *"Huru skall jag bli af med den sju tusande djefvulen när inte bönderna i byn vilja hjälpa mig att bli af med honom?"* samt slutligen sagt: *"Nej sin väg ska han den sju tusande djefvulen"*.

Holmström berättade också att Blomqvist sagt till honom en gång att Catharina hade dödat deras gemensamma barn direkt efter födseln och att Holmström hört att Catharinas man Johan Spång då han var död hade haft ett hål i huvudet.

Hustru Johanna Jansdotter

Johanna berättade att onsdagen den 10 augusti hade hon tillsammans med hustru Haglind och Augusta Lindahl varit ute på ången utanför Enkan Spångs stuga och mjölkat sina kor, varefter de gått

in till Blomqvist som de fann mycket sjuk och de yttre lederna på armar och ben drogs ihop liksom av kramp. Fingrarna var alldeles krokiga och omöjliga att räta ut. Blomqvist hade inte haft något att äta. Det enda som fanns vid sängen var en flaska vatten. Blomqvist klagade på att Enkan Spång inte hade givit honom någon mjölk som han bett henne om, varför Johanna gav honom att dricka av den mjölk hon nyss mjölkat. Blomqvist drack girigt drygt en liter men kräktes nästan omedelbart upp alltihopa igen.

På torsdagskvällen hade Johanna varit på besök igen och då satt Enkan Spång vid hans säng och Blomqvist bad henne om en bit socker, vilket hon inte gav honom utan i stället räckte honom flaskan med vatten varför Johanna gav Blomqvist en bit socker.

Herman Spång

Herman som är 15 år gammal var inte inkallad som vittne utan enbart upplysningsvis hörd. Han frågades ut om vad han berättat för sin husbonde Carl Andersson när han kom tillbaka från sitt besök i Väppeby på måndagen i veckan när Blomqvist avled. Herman visade tydligt sin rädsla för Catharina som satt och lyssnade när han skulle svara på åklagarens frågor. Catharina fick därför lämna salen medan Herman utfrågades. Han lämnade då samma uppgifter som han hade gjort till sin husbonde tidigare, och det var att när han var i Enkan Spångs stuga så hade Blomqvist erbjudit honom att få en del av den bönvälling som Enkan Spång hade ställt fram till Blomqvist. Enkan Spång hade då skyndat sig att hindra Herman från att äta av vällingen. När Herman sedan kom tillbaka till sin husbonde hade han sagt att: *"Nog såg jag hvad sjukdom han hade och om jag ej varit försiktigare hade jag fått samma sjuka med"*.

När förhöret med Herman var avslutat fick Enkan Spång åter komma in i rättssalen och kommentera sonens uttalanden vilka Enkan Spång inte bestred.

Ännu flera grannar vittnade om den stora osämja som präglade Enkan Spångs och Blomqvists förhållande de sista åren. Gräl och slagsmål tillhörde vardagen. Blomqvist använde knytnävarna och Enkan Spång slogs med eldtången och använde sina starka tänder till att bland annat bita av en av Blomqvists naglar.

Ovanstående vittnen kallades in vid olika rannsakingstillfällen och ibland samma vittne flera gånger för klargöranden.

Under rättegången framkom det misstankar om dödsorsaken för de två barn som änkan Spång framfött men som avlidit. Dels det barn som hon hade med Soldaten Spång och dels det som hon sade vara dödfött där fadern var Blomquist. Rätten hade föreslagit att gravarna skulle öppnas och barnen skulle obduceras. Gravöppningen försenades först av den djupa snön som låg under vintern 1859/1860. I mars gjordes förnyade försök att hitta gravarna men vid rättegångstillfället i juni 1860 var åklagaren tvungen att konstatera att trots att flera försök gjorts för att få uppgifter om var på kyrkogården nämnda barn var begravda så hade det inte lyckats. Även de grannar som var med på soldaten Spångs begravning hade vid ett tillfälle samlats på kyrkogården men inte kunnat peka ut platsen eftersom marken nu var jämn och något märke som utmärkte platsen inte fanns. Dessutom hade Blomquist själv en kväll år 1858 ensam nedsatt sitt barn på Veckholms kyrkogård och ingen annan person hade kunskap om var detta skett.

Vartefter rättegången framskred så framkom alltmer besvärande omständigheter för änkan Spång. Åklagaren bad henne besinna sig och erkänna det som lades henne till last, men änkan Spång nekade envist till alla anklagelser. Åklagaren yrkade flera gånger att hon skulle mellan rättegångstillfällena vara *"i mörk cell insatt för att dymedelst tilläfvventyrs förmå henne till bekännelse af de brott för hvilka hon vore angiven och till hvilka åklagaren ansåg henne uppenbart vara skyldig"*.

Änkan Spång fortsatte att neka och förklarade styvnackat sig villig *"att för sin oskuld underkasta sig huru svårt fängelse som helst."*

Tingsrätten beslutade att inför sista rannsakingstillfället ansöka hos Konungens Befallningshafvande i Upsala län att änkan Spång *må under de sista åtta dagarna näst före nämnde dag i svårare fängelse och, om tillgång dertill finnes, i mörk cell hållas*. Detta beviljades.

Vid sista rannsakingstillfället inledde åklagaren med att fråga änkan Spång om hon var beredd att erkänna det brott för vilket hon var tilltalad. Att hon hade tillbringat de sista åtta dagarna före rannsakingstillfället i mörk cell hade ingen inverkan på henne utan hon fortfor att förklara sig oskyldig.

Pastor Börjesson berättade att han fått bud om att inställa sig hos änkan Spång på länsfängelset i Uppsala vilket han gjort samma dag och genom samtal försökt förmå henne att erkänna vilket hon envist vägrat.

Tingsrättens dom faller...

Den sista rannsakingen hålls den 12 September 1860 och häradsrättens utslag faller kort därefter och den frikänner, i brist på bevisning, änkan Spång för vållande av dels Johans Spångs död och dels barnets död.

Däremot finner häradsrätten att det föreligger mer än halvt bevis att hon givit Blomquist det gift av vilket han avlidit. Häradsrätten finner att den inte är behörig att döma enligt åklagarens yrkande. Yrkandet innebar att änkan Spång skulle insättas i tukthus för att förmå henne till bekännelse.

Enligt brottsbalkens 25:e kapitel § 5 skall detta utslag vara underställt Kungl Majts och Svea Hovrätts prövning och skärskådande. I avvaktan på hovrättens utslag kommer änkan Spång att hållas i fängsligt förvar eftersom hon bedöms vara farlig för den allmänna säkerheten.

Hovrätten fastställer tingsrättens beslut att *"hålla Enkan Spång i fängsligt förvar å Norrmalms straff- och arbetsfängelse, i enskildt rum och skild från umgänge med andra personer, samt af presterskapet förmanas till fullständig bekännelse"*.

I fängsligt förvar, erkännandet...

I avvaktan på Kungl Majts beslut så får änkan Spång sitta i länshäktet på Uppsala slott. Det dröjer ända till i slutet på April 1861 innan Kungl Majt fattar ett beslut. Beslutet innebär alltså att änkan Spång ska överföras till "Straff- och arbetsfängelset å Norrmalm" i Stockholm för att av fängelseprästen där förmås att bekänna. När änkan Spång kommer till Norrmalmsfängelset under juli månad, så förs samtidigt en annan kvinna dit. Hon heter Carolina Forsman och är dömd för andra resan stöld. Änkan Spång och Carolina Forsman kommer att ha en del kontakt med varandra i fängelset. Hur nära de lär känna varandra är inte känt, inte heller om förhållandet dom emellan förändras på något sätt, men det som händer är att i början av oktober berättar Carolina Forsman för fängelseprästen att redan under juli månad hade änkan Spång i förtroende berättat för Carolina Forsman hur det gått till när hon förgiftat Blomquist. Nu blir det naturligtvis nya förhör med änkan Spång. De genomförs inte i fängelset utan Stockholms rådstufvurätt sammankallas och förhören genomförs där och vid två olika tillfällen, både den 12:e och den 23:e oktober, då änkan Spång erkänner giftmordet på Blomquist. Carolina Forsman hade sagt att änkan Spång även bekänt giftmord på maken Johan Spång, men det förnekade änkan Spång med förklaringen att Carolina hade missförstått henne.

Ny rannsaking i Litslena...

Med anledning av bekännelsen beordrar Hofrätten att ny rannsaking ska ske i tingsrätten för att försöka göra bilden av brottet så fullständig som möjligt. Under tiden förpassas änkan Spång tillbaka till häktet på Uppsala slott. Den 30 november äger ny rannsaking rum i Litslena tingshus och änkan Spång får nu berätta om händelseförloppet.

Catharinas berättelse...

När det gäller giftmordet på Blomqvist så överensstämmer Catharinas berättelse nästan helt och hållet med det som hade framkommit under de tidigare rättegångstillfällena. Catharina berättar dessutom att Blomqvist var mycket svartsjuk och misstänkte henne för att ha samröre med andra män. Natten till tisdagen den 26 juli, hade han hotat att döda henne med en rakkniv så att Catharina hade flytt ut ur stugan, tillbringat natten ute, och nästa morgon begivit sig till grannen hustru Haglind och berättat vad som hänt. Catharina påstår nu att hustru Haglind skulle ha sagt att Catharina borde göra sig av med Blomqvist och att det kunde ske ganska lätt och att arsenik alltid funnits i Haglinds hus. Hustru Haglind skulle sedan givit Catharina ett stycke arsenik, stort som ett hönsägg, vilket Catharina tagit emot utan att närmare tänka att hon skulle använda det.

Catharina sa att hon inte hade vågat återvända hem på flera dagar utan tillbringat nätterna, än ute under bar himmel och än hos någon av grannarna medan hon funderade över sitt förhållande till Blomqvist. Under den här tiden växte beslutet fram att ta livet av Blomqvist och hon återvände därför hem på fredagskvällen den 5 augusti, en och en halv vecka efter händelsen med rakkniven.

På söndagsmorgonen den 7 augusti hade hon krossat arsenik av ungefär en halv ärtas storlek och lagt hälften i kaffet som hon kokat och givit till Blomqvist. Till middagen samma dag hade hon kokat bönsoppa och lagt den andra hälften av den sönderdelade arseniken däri.

Någon av dagarna i den efterföljande veckan då hustru Haglind besökte Blomqvist, och Blomqvist sagt att han trodde att han blivit förgiftad, hade Catharina blivit medveten om följderna av vad hon gjort och börjat känna ånger men inte gjort något för att försöka rädda Blomqvist. I stället hade hon på onsdagsmorgonen, när Blomqvist hade bett att få droppar, sönderdelat ytterligare arsenik och givit honom med en tesked för att göra slut på Blomqvists lidande. Han hade dock spottat ut det mesta, men blev dock allt sjukare tills han slutligen avled under fredagen.

Catharina hördes sedan dels om hon varit vållande till sin man soldaten Spångs död och dels om hon varit vållande till sitt med Blomqvist sammanavlade barns död. Till dessa båda anklagelser nekade Catharina men sa att hon trodde att soldaten Spång hade blivit förgiftad av hustru Haglinds bror, Carl Jansson i Wäppeby. Carl Jansson hade nämligen varit inne hos soldaten Spång under hans sjukdom och givit honom en sup brännvin som var så grumligt att det såg ut att vara blandat med mjöl, och efter att ha druckit av detta så hade Spången klagat över att det bränt honom i halsen och magen. Spången hade sedan börjat blöda och blödningen hade fortsatt till dess han hade avlidit. Rätten ifrågasatte hennes uppgifter, men Catharina framhärjade att hon var oskyldig till Johan Spångs död i synnerhet som hon både hos sin rotebonde och andra personer begärt att läkare skulle tillkallas.

Carl Jansson hördes av rätten och han berättade att han under Spångens sjukdom hade varit inne i deras stuga och givit honom brännvin för att lindra hans plågor men förnekade bestämt att han skulle ha givit honom gift.

Även Johan Carlsson i Säby i Weckholm kallades in som vittne. Johan Carlsson var vid tiden för Spångens död soldaten Spångs rotebonde. Hans berättelse hade stora avvikelser jämfört med Catharinas version. Johan Carlsson berättade att något av Catharinas barn hade kommit till honom och berättat att Spång var svårt sjuk, att Catharina hade gått hemifrån och hade varit borta länge. Johan Carlsson hade då följt med tillbaka till Johan Spång som hade jämrat sig över svår värk i bröst och huvud och när Johan Carlsson hade frågat om han inte borde tillkalla läkare så hade Spången avböjt med motivering att det var för sent och i stället bett honom att kalla på prästen, vilket han gjort. Tre dagar senare hade Catharina Spång återkommit hem och inte på något sätt verkat berörd av mannens sjukdom. Johan Carlsson hade på nytt besökt Spången som då hade blött häftigt genom mun och näsa så att sängkläderna där han låg var alldeles nedblodade. Någon dag därefter hade Johan Spång avlidit. En av de grannkvinnor som hade tvättat Johan Spångs lik hade kommit till Johan Carlsson och bett honom att komma och bese liket. Och trots att huvudet hade varit så blodigt att håret inte kunnat kammats så syntes tydligt två hål vid hårfästet, såsom om de blivit tillfogade med en eldtång. Och trots att Johan Carlsson hade märkt att det nästan ständigt var slagsmål mellan Spången och Catharina så kunde han inte bevisa att det var Catharina som tillfogat mannen skadorna i huvudet.

Johan Carlsson tillade dessutom att under Spångs sjukdom så var Blomqvist ofta där och "höll sig mycket väl med Catharina Spång".

Åklagaren hävdade att Catharinas angivelser mot hustru Haglind och Carl Jansson var en hämnd för att hustru Haglind med sitt första vittnesmål "*åstadkommit upptäckandet av brottet mot Blomqvist*". Åklagaren sa också att visserligen hade Blomqvist i livstiden varit mycket våldsam och misstänksam vilket något kunde mildra bedömandet av Catharinas handlingar men att hennes brottslighet var så stor att hon borde dömas att mista livet.

Rannsakingen avslutades härefter och protokollet sändes in till hovrätten enligt deras begäran.

Hovrättens beslut...

Den 24 januari 1862 beslutar Svea Hovrätt att "*Catharina Spång anses vara lagligen förvunnen att hafva i upsåt att döda med berådt mod beröfvat Blomqvist lifvet; pröfvande Kongl HofRätten förthy rättvist, i förmåga af 1§ i Kongl Förordningen angående mord, dråp och annan misshandel den 29 Januari 1861, döma Catharina Spång för mord att mista lifvet genom halshuggning*".

Nådeansökan...

Ånkan Spång lämnar först in besvär mot domen, vilket avslås den 13 maj, och omedelbart därefter en nådeansökan, som behandlas först vid Kungl Majts sammanträde den 25 juni 1862.

Närvarande då var justitieråden Zuiding, Hoffstedt, Södergren, Cramér, friherre Leuhusen och Almqvist.

Även nådeansökan avslås. Beslutet var inte enhälligt, utan justitierådet Almqvist ville omvandla dödsstraffet till livstids arbete å tukthus med motivering att "*den olyckliga ställning, hvaruti Enkan Spång genom sin förbindelse med Blomquist synes hafva varit försatt, samt å de förhållanden, hvarunder hennes afgifvna bekännelse tillkommit*". Almqvists åsikt vann inte gehör utan dödsstraffet fastställdes.

Domen verkställs...

Lördagen den 29/11 1862 förs så änkan Spång från länshäktet på Uppsala slott ut till avrättningsplatsen vid Örlösan i Vaksala församling och halshuggningen verkställs.

I tidningen Aftonbladet finns den 5 december 1862 en notis som beskriver den förfärliga händelsen: *Uppsala den 2 Dec: Förliden lördag hade man härstädes det sorgliga skådespelet af en afrättning. Delinqventen var soldatenkan Catharina Jansdotter från Östra Wäppeby, Weckholms socken, hvilken efter undergången ransakning vid Trögds häradsrätt, väl förklarats icke kunna sakfällas till följd af de emot henne förekomne angifvelser att hafva dels genom våldsamt åtgärd uppsåtligt påskyndat sin man soldaten Spångs våren 1853 timade död, dels ock i November 1856 i enslighet framfödt och om lifvet bragt ett af henne med arbetskarlen Gustaf Wilhelm Blomqvist olofligen sammanfladt barn, men deremot är vorden ansedd lagligen förvunnen att hafva i Augusti månad 1859 i uppsåt att dräpa med berådt mod genom förgiftning afdagatagit bemålde Blomqvist; i anseende hvartill Svea hofrätt genom utslag af den 24 Jan. detta år, dömt henne att för mord mista lifvet genom halshuggning. I anledning af anförda besvär har K. M:t den 13 sistl. Maj pröfvat med afslag å desamma, hofrättens utslag vara lagligen grundadt, äfvensom sedermera till K. M:t ingifven nådeansökning den 23 sistlidne September blifvit afslagen. Den lifdömda har blifvit beredd till döden af fångpredikanten pastor Wessblad, under de sista dagarne på hennes egen begäran biträdd af docenten Collinder. Den sista natten sof hon fullkomligt lugnt och syntes, då hon omkring 1/2 8 lördagsmorgonen affördes från länshäktet, glad och nöjd med att sålunda få försona sitt brott. Vid framkomsten kl 9 till den omkring en mil utanför staden å kronoparken Örlösan belägna Waksala härads afrättsplats, der afrättningen skulle försiggå, hade hon tillräcklig styrka att sjelf vidtaga de nödiga anordningarne och nedlägga sig på stupstocken, hvarpå det dödande hugget följde och hon sålunda slutade sitt sorgliga lefnadslopp vid 44 års ålder. Exekutionen verkställdes af skarprättaren för Nyköpings, Stockholms och Upsala län samt Stockholms stad J. F. Hjort. Oaktadt den regniga väderleken hade en stor mängd åskådare, isynnerhet från staden, infunnit sig för att bevittna det hemska uppträdet.*

Catharina Spång kom att bli den näst sista kvinnan som avrättades i Sverige.